

Vision for vore Arbejdsmarkedspensioner

Af Lars Kalsen – Delvist bragt i Weekendavisen 28. august 2009

Stort set alle lønmodtagere indbetaler i dag over lønnen til en arbejdsmarkedspension. I disse år begynder de store årgange efter krigen så at gå på pension, og mange af dem vil opleve, at deres pensioner ikke holder vand. Sandhedens time er kommet, og denne er sandelig ikke på alle områder pæn. Derfor er det på tide at overveje, om systemet nu også er skruet rigtigt sammen.

En lønmodtagers pensionselskab (pensionskasse, livsforsikringselskab el. andet) vælges oftest ikke af den enkelte, men af arbejdsgiveren og/eller lønmodtagerorganisationerne gennem den indgåede overenskomst eller gennem ansættelseskontrakten. Den enkelte lønmodtager tvinges således oftest, måske for livstid, ind i et bestemt selskab eller ender op med en sjat her og en sjat der på grund af mange jobskift.

Pensionsopsparing bygger på særdeles langvarende aftaler. En lønmodtager på 25 år kan se frem til 40 år med indbetalinger og derefter i snit 20 år som pensionist. Det vil sige, at den pågældende har en aftale kørende med sit pensionselskab i 60 år, og i de sidste 20 år vil livskvaliteten være direkte forbundet til pensionselskabets formåen gennem alle disse 60 år.

Hvad nu hvis en person er blevet tvunget ind i den "forkerte" pensionskasse – er det så bare "*bad luck*" og "*bedre held i næste liv*"?

Adskil risikodækning og aldersopsparing

I pensionselskaberne er beregningen af pensionerne oftest baseret på det såkaldte G82 grundlag, som er en uhyre kompliceret matematisk model. På basis af denne model har gennem knopskydning udviklet sig til nogle særdeles komplicerede beregningsmaskiner, hvori kun ganske få udvalgte kan gennemskue pengestrømmene.

En arbejdsmarkedspension indeholder typisk en række risikodækninger (invaliditetsdækning, dødsfaldsydelser, kritisk sygdom etc.) kombineret med en livslang alderspension, og det komplicerer tingene ganske anseeligt. For den almindelige lønmodtager er det stort set umuligt at gennemskue, om hendes eller hans indbetalinger til forskellige ydelser omfordes til andre personers ydelser eller de fælles reserver inden i G82 regnemaskinerne.

Derfor bør man i et fremtidigt system adskille risikodækningen fra alderspensionsopsparingen. Dette bør kombineres med langt mere valgfrihed omkring risikodækningerne, og ikke mindst en synliggørelse af priserne på og indholdet af de enkelte risikoforsikringer. Den enkelte bør for sine årlige indbetalinger frit kunne "shoppe ydelser" helt efter egne behov og prioriteringer, og det skal være langt mere synligt, hvad man får for sine penge.

Forvaltningen af opsparingen

Forvaltningen af formuerne til alderspensionerne bør derimod ligge hos mere specialiserede formueforvaltere i eller udenfor pensionselskaberne. I dag forvaltes pensionsformuerne i pensionselskaberne mest efter et gennemsnitsrente-princip. Pensionselskabet investerer pengene i en

fælles pulje, og den enkelte får så hvert år tilskrevet sit depot en fælles depotrente løstrevet fra årets afkast. Pensionselskabet opbygger så i gode år reserver, som det i dårlige år trækker på for at opretholde en jævn forrentning.

Den store udfordring er, at unge ikke har samme interesse som ældre omkring investeringen af deres opsparing. De unge har tiden for sig, og de tager gerne en større risiko (og det skal de) mod et forventet højere afkast over tid. Ældre opsparere er selvfølgelig mere interesserede i stabile pensioner, og de ønsker nok ikke at sælge hele butikken for eventuelt at få en lidt højere pension. De ældre ønsker en investeringsstrategi uden de store udsving og den store risiko. Den fælles investeringspulje for yngre og ældre matcher slet ikke denne interessekonflikt.

Derfor bør gennemsnitsrenteprincippet udfases, og opsparingen individualiseres yderligere. Fremtidens løsninger bør sandsynligvis basere sig på en slags individuelle markedsrenteprodukter, men hvor disse kombineres med såkaldte livscyklus-produkter, hvor risikoen med alderen (kan) nedsættes for den enkelte. Det ville betyde en stærk forenkling af systemet, for ved gennemsnitsrenteprodukterne er en rimelig fordeling af de opbyggede kollektive reserver og egenkapitalen ofte en kilde til de helt store konflikter og interessemodsatninger i pensionselskaberne.

Hvis vi således fik mere specialiserede formueforvaltere, så kunne disse også tilbyde at investere pengene efter den enkeltes helt personlige ønsker, f.eks. gennem en markant profil for etiske investeringer. Den kunne give en langt mere dynamisk branche, der var mere i samklang med "kunderne".

Magtstrukturen – en dødsensfarlig cocktail

Magtstrukturen omkring forvaltningen af arbejdsmarkedspensionerne gør, at den enkelte lønmodtager i realiteten ikke har en reel indflydelse på sine ydelser eller sin opsparing. I mange tværgående pensionskasser mener arbejdsgiverne og de faglige foreninger, at det er deres ultimative ret at sidde i bestyrelserne. Dette giver en magtstruktur, som logisk set fokuserer på arbejdslivet og alderspensionerne kommer i anden række. Fagforeningerne og arbejdsgiverne har nemlig en fælles interesse i, at de indbetalte penge anvendes til ydelser, der kan anvendes her og nu på arbejdsmarkedet, f.eks. en høj men også meget dyr invalidedækning.

Hvis dette mønster skal brydes, så skal den enkelte, som sagt, have langt større direkte indflydelse på i valget af hvilke ydelser der skal "købes" for årets indbetaling og på placeringen af sin aldersopsparing. Det sker kun, hvis der opnås en frihed til frit at flytte selskab. Først da får den enkelte lønmodtager tilkæmpet sig en plads i pensionselskabernes bestyrelses bevidsthed.

Man skal også huske på, at i de sidste 10 år har alle pensionselskaber haft endog særdeles travlt med at afvikle enhver form for garantier. Dette giver - kombineret med pensionselskabernes de facto monopol på den enkeltes opsparing - en dødsensfarlig cocktail.

Lønmodtagerne ville være langt bedre tjent med at veksle mange pensionssekskabers (skin)demokrati til en ret om selv at bestemme, hvem der skal forvalte deres personlige pensionsindbetalinger.

Og der er måske helt nye toner på vej efter, at EU-kommissionen har anlagt en sag mod Tyskland, fordi de tyske myndigheder har indgået aftaler vedrørende arbejdsmarkedspensioner for offentligt ansatte uden et forudgående udbud. En dom i denne sag kan få vidtrækkende konsekvenser for pensionssektoren, også her i Danmark.

Pensionsformuen skal ses som et aktiv

Lidt mere overordnet skal vi også begynde at betragte den meget store opbyggede pensionsformue som et aktiv for velfærden her i Danmark. Staten ser mest lidt skævt til formuen, fordi pengene er unddraget fuld indkomstbeskatning her og nu. Ingen synes rigtigt at tænke langsigtet på området.

Omkring 30 % af formuen på i dag 2.400 milliarder kroner er investeret i udenlandske værdipapirer. Hvis afkastet af disse udenlandske investeringer lavt sat er 5 % om året, så bidrager pensionsformuen med en udenlandsk indtjening på 36 mia. kroner om året til det danske samfund. Ikke mange eksporterhverv leverer så stor en indtjening til Danmark. Faktisk kan man sige, at de udenlandske investeringer bidrager rigtigt godt til sikring af vores fremtidige velfærd og pensioner.

Inflationssikring

I 1990'erne talte pensionssekskaberne meget om inflationssikring af pensionerne. Siden 2000 har afkastet været presset på finansmarkederne, og pensionssekskabernes har haft svært ved at håndtere dette. Det betyder for nuværende, at mange ældre kan se frem til konstante, faldende eller kun svagt stigende pensioner gennem pensionistlivet. Desuden udbyder mange pensionssekskaber også i dag rate- og kapitalpensioner som en del af deres "pakke", og det er jo ikke er livslange sikringer. Systemet udvikler sig hen mod at levere (stærkt) faldende pensioner under udbetalingen.

Hos tjenestemænd er det anderledes, for deres pensioner reguleres årligt efter den generelle lønudvikling, garanteret af de danske skatteydere. Lad os sige, at en tjenestemand og et medlem af en pensionskasse begge starter med 100.000 kroner i årlig pension. Medlemmet af pensionskassen kan måske i bedste fald se frem til en flad pension på 100.000 kroner de næste 20 år. Efter 10 år vil tjenestemandens pension med en årlig regulering på 2 % til gengæld være vokset til 121.894 kroner og efter 20 år til 148.594 kroner. Efter 20 år er tjenestemandens pension altså vokset til 1.5 gange pensionskassemedlemmets, som endda selv har båret en stor investeringsrisiko i alle de mange år.

Dette kan efter min mening udvikle sig til et politisk og overenskomst-mæssigt problem, når det de nærmeste år bliver synlige for mange pensionister.

Konklusion

Min konklusion omkring dette er, at systemet omkring vore arbejdsmarkedspensioner bør revurderes. Der må fokuseres langt mere på den enkelte lønmodtagers ønsker og behov, herunder øgede valgmuligheder på alle plan.

Derfor bør der nedsættes en visionær Pensionskommission, der kan analysere området og komme med forslag til forbedringer. Kommissionen skal se på valgfriheden i forlængelse af Bremer rapporten fra 2003, analysere mulighederne, herunder se på sammenhængen med de offentlige ydelser.

Der ligger allerede en rapport fra Konkurrencerådet om en mere effektiv administration i pensionssektoren, og en analyse fra Det Økonomiske Råd om samspillet med de offentlige ydelser.

Målet er nu at få samlet disse ting i en vision, så vi alle på sigt kan se frem til højere pensioner, og få en ægte valgfrihed omkring anvendelsen af vores årlige indbetalinger.

Lars Kalsen
Konsulent & Projektleder, Cand. scient. & HD i Økonomi
www.pensionsdebat.dk
www.kalsen.dk

Delvist publiceret i Weekendavisen 28. august 2009